

Író, festő, prostituált

– ez van sírkövére írva a genfi Cimetière des Rois-ban, a királyok sírkertjében, Svájc nagyjainak kvázi panteonjában. Négy évvel a halála után volt az ünnepélyes újratemetés. Hívei népes táborát rendfenntartó erők védték a háborgó feministáktól, és az ünnepi sírbeszédet tartó Jean-Luc Hennig francia író, Réal biográfusa, úgy emlegette a *libertárius kurtizánt* mint *Genf büszkeségét*. Idézte GR saját önmeghatározását is: *forradalmár szajha*. A történelem stílusos finitora, hogy pár lépésnyire alussa örök álmát Kálvin, akinek szigorú puritanizmusát GR egész életében vad dühvel ócsárolta, de közel van egy nagy író társ, Jorge Luis Borges sírja is.

Réalra csakugyan büszke lehetett a szülőhazája, hiszen életének utolsó két évtizedében, főképp az utolsóban kiállításai voltak, könyvei jelentek meg, több dokumentumfilmnek volt hőse vagy szereplője, tévékben, rádiókban nyilatkozott, többek közt Angliában, Franciaországban, az Egyesült Államokban turnézott elismert szakértőként, nagy hírű egyetemeken tartott előadásokat, filozófusoknak és szociológusoknak volt vitapartnerre.

Egy kicsit visszalépve az időben, mint szexmunkás-polgárjogi élharcos már a 70-es évek közepén ott volt a képzeletbeli barikádon, amikor sok ezer prostituált a jogfosztottság ellen tiltakozva – papi áldással – 1975 júniusában elfoglalt egy párizsi templomot. Utóbb Genfben létrehozott egy jogvédő szervezetet, továbbá egy archívumot (Centre de Documentation sur la Prostitution), amelynek anyagát kliensei meginterjúvolásával folyamatosan gazdagította. Kiharcolta, hogy bárcáskurva-státusa ellenére az illetékes hatóság erkölcsi bizonyítványt állítson ki számára; neki magának már nem volt szüksége efféle formalításra, de a precedens lehetővé tette boldogtalanabb sorsú kolléganőik számára, hogy ha abbahagyják a strichelést, munkát vállalhassanak „jó magaviseletű” igazolványt megkövetelő szakmákban is, például a kereskedelemben.

Hosszú út vezetett idáig.

GR Lausanne-ban született. Apját hamarosan kinevezték az alexandriai svájci iskola igazgatójának, onnan pedig pár év múlva Athénba helyezték át. Walter Réal 1938-ban váratlanul meghalt. Az ultraprúd mama visszaköltözött Svájcba, Genfben nyitott galériát. Grisélidis már tizenévesként élvezte a művészek társaságát, és lázadt minden konvenció ellen. Elvégezte a zürichi képzőművészeti főiskolát, közben húszévesen férjhez ment egy időre. Genf lepusztult bohém negyedében telepedett le. Selyemkendőfestéssel keresett pénzt, és azzal, hogy modellt állt, mert cigányosan zsúfolt képei nemigen találtak vevőre. (Ad notam cigány. GR a könyvében anyai ágon cigány származásának mondja magát, de erre semmilyen róla szóló, általam ismert szöveg nem utal. Pedig elég fontos motívum: egy plasztikusan megjelenített cigány házaspárnak a valósággal életmentő szerepe lesz Grisélidis életében. Jellemző, hogy a neten több formában is fellelhető egy részlet a *Prostitúció* című filmből, amely

azzal kezdődik, hogy G. R. elérzékenyülve beszél telefonon Sonjával, a szóban forgó cigány asszonnyal. Könnyen lehet, hogy a cigány származás deklarálása csak a lelki fajtaközösség vállalása.)

1952–1959: négy gyerek három apától.

1959: TBC. GR fittyet hányt a montanai szanatórium házirendjére. Kijárt szórakozni, élte az életet. Elsőszülött fia, Igor Schmieck szerint az is lázadásból történt, hogy pénzért feküdt le egyik alkalmi partnerével: „Mindent ki akart próbálni.” (A gyermekei – konszolidált, intelligens polgárok – hányattatásaik ellenére szeretettel és megértéssel beszélnek anyjukról az egyik dokumentumfilmben. Igor például, ha lekurvaanyázták, büszkén vállalta: „Igenis kurva az anyám. Na és?”)

1961-ben „kiszabadítja” amerikai szeretőjét, Billt a genfi bolondokházából, és – kijátszva a pártfogói felügyeletet is – az elmebeteg néger medikussal meg két középső gyerekével, a hatéves Léonore-ral és az ötéves Borisszal Nyugat-Németországba szökik. (Anyja az Interpollal is keresteti.)

Ezen a ponton kezdődik életrajzi regénye, a *Le noir est une couleur* (A fekete egy szín; Gallimard kiadó, Párizs, 2007). És ott végződik, hogy GR-t kábítószerdílerekedés miatt lecsukják. Hét hónap után majd visszatoloncolják Svájcba, de az már egy másik történet.

A színi monológban, amelynek alább részletei olvashatók, a nyugat-németországi két és fél év eseményeinek egy részét sűrítettem össze, elsősorban a fent említett regény, továbbá a neten fellelhető interjúk, portréfilmek, visszaemlékezések alapján.

Német fogadtatás

1961-ben elhagytam Genfét, amelyből egy Kálvin nevű impotens próféta kiszikkasztotta a szellemet, és ahol a testi szerelemből szenvedélymentes, gépies és obszcén paródia lett: ezt nevezik szexualitásnak a mi degenerált Európánkban.

Harminckét éves voltam, négygyerekes lányanya. Elmenekültem abból az átkozott, frigid városból, vittem a hatéves kislányomat meg az ötéves kisfiamat, plusz egy elmebeteg böhm amerikai négert, Billt, akit három hónapos rimánkodás és fenyegetőzés után sikerült kiszabadítanom a pszichiátriai klinikáról. (...)

Erlingenben kötöttünk ki: Bill abban a bajor egyetemi városban óhajtott befejezni medikusi tanulmányait. Egykettőre elfogyott a pénzünk. A skizofrénia szívtelen: Bill állta a lakbér felét, azon kívül soha nem adott haza egy pfenniget sem. Arra bezzeg volt gondja, hogy megtömje a hasát: „A tanulás-hoz kell az energia” – vetette el magát az ágyon. Egyébként negyvenéves létére még mindig a szülei támogatták, ők küldtek neki havi száz dollárt, néha még többet is.

A református szeretetszolgálattól kaptunk némi élelmiszersegélyt. Molyos lisztet, avas zsírt, morzsalékos rizst. Amit a Németországban állomásozó US Army hadtáposai kiselejteztek, azt a derék kálvinisták hálás szívvel

Forrás: Le Monde

adományként befogadták: „a szegényeknek az is jó lesz.” Jótékonykodásuk odáig terjedt, hogy munkát is kínáltak, még hozzá „kellemes, könnyű munkát”, és még a munkavállalói engedélytől is nagy kegyesen eltekintettek; takarítónő lehetek a huszonnyolc hálótermes missziós házukban, tizenhárom márka a napszám, és további juttatás az ingyen ebéd, meg hogy fél áron járathatom az óvodájukba a gyerekeimet.

Az operált tüdőmmel nem sokáig bírtam a putzfrauokodást, de három hosszú hónapon át, minden viszontagság és gyötrelmem ellenére, mégiscsak megmaradtam a jámbor életben. Próbálkoztam én mindenfélével. Modellt álltam például a nürnbergi képzőművészeti főiskola szobrász növendékeinek, de ahogy órák hosszat meztelenül álldigáltam a puszta betonra tett dobogón, felfáztam, otthon görcsben fetrengtem, és jajgattam a fájdalomtól, amitől Bill fejében elszabadult a téboly, nem hogy vigasztalt vagy ápolt volna, hanem felizgult, hatalmas gorillamancsával simogatás helyett valósággal marcangolta a testemet, és – mit szépítsem? – megerőszakolt.

Pár héttel az eset után, egy szép májusi estén, Bill hazajött az egyetemről megmosta gyapjas haját, bekente valami pomádéval, és egy nagy, kockás zsebkendőt borított rá. Ült az ágyon, ügyet se vetve a gyerekekre, elgondolkozva cigarettázott, és egyszer csak azt mondta:

– A testeddel sok pénzt tudnál keresni, szerintem te kurvának születél. Menj a hotelbe, és kérj huszonöt dollárt egy menetért. De mosakodj meg rendesen, mert ha hazahozol valami nyavalyát, én isten bizony megöllek.

Azt mondod, Bill, hogy kurvának születtem? Hát jó, kipróbálom.

Nürnbergben sötétedéskor felragyognak a kirakatok: megannyi csillámló oltár. Kifestett nők járkálnak az utcán, megállnak a sarkon, szobormereven állnak egy darabig, aztán lassan mennek tovább. Nem szólunk egymáshoz, de egyazon titkos ünnepre készülők vagyunk.

Ősz halántékú, testes, idős férfi szegődik a nyomomba. Elém kerül, rám mosolyog, meghajol. Kezet csókol. Ilyen udvariaskodás után nyilván extra szolgáltatást követel. Karon fog, nem enged el, most már nincs menekvés.

– Na, und wohin gehen wir essen, schöne Frau?

Nem várja meg a választ, hogy „a szép hölgy óhajt-e enni” (egyébként nagyon is óhajt: mindig éhes vagyok), bekormányoz egy kínai étterembe. Bort iszom az illatos ételekhez, jólesik, erőt merítek belőle.

Öreg ház, hetedik emelet, lift nincs. Manzárdlakás. Egy ötvenmárkás bankjegyet nyom a kezembe. Részletesen elmondja, mit vár tőlem. Összehajítja a virágmintás ágytakarót. Leveszi a nyakkendőjét, letolja a nadrágját. Elterül az ágyon, mint egy jóllakott disznó.

Nyögve, fújtatva elélvez, fölhasználódik, és mire megköti a nyakkendőjét, már újra egy méltóságteljes, illemtudó éltés úr áll előttem.

– Gehen wir nun ein Gläschen trinken.

Echte bajor fogadóban iszunk egy-egy pohár konyakot. Piros-fehér kockás abroszokra vetül a kocsikerékc sillárok pisla fénye. Az időjárásról beszélgetünk. Ma szép idő volt, fújt a szél, de nem esett az eső.

Tulajdonképp mi történt? Ó, igazán semmi különös. Csak épp semmi nem lesz már olyan, mint annak előtte. Átléptem egy határon, valami meghalt bennem, ez is egy olyan tartomány, honnan nem tér meg utazó.

Hajnali négykor érek haza. Bill felül az ágyban.

– Van dohány? Mennyi?

– Ötven márka.

– Mutasd! – Előveszem a bankjegyet. – Helyes! Gyere, jöhetsz.

Mielőtt elaludnék, boldogító képek vonulnak a szemem vetítővásznán: mi minden veszek majd a pénzen, végre együtt jóllakik az egész kis család.

És felvirrad a nagy lakoma napja. Sült hús szaga száll, vegyétek és egyétek, ez az én testem értetek. (...)

50

Kurvaélet

Egy szép nyári napon, kilépve a házból két öltönyös férfival találok szemben magam. Egyenesen a müncheni konzulátusról jöttek.

– Nna! – mondja az idősebbik, szemlátomást ő a főnök. – Csak sikerült megtalálnunk, ha nehezen is.

– A pártfogó felügyelő aggódik magukért Genfben, ideje hazatérniük – veszi át a szót a fiatalabbik.

Körülnéznek, iszonyattal szemlélik a zománca vesztett lavórt, a rongyos ágyneműt, a nyomorúságos berendezést, a törött ablakot. De Bill 48-as cipője az ágy előtt, az van rájuk a legnagyobb hatással, alig tudják levenni róla a szemüket.

Mondaniuk se kell, látom, hogy mindenről tájékozva vannak: a szökésről, arról, hogy éhezünk, és hogy Bill elmebeteg. Beszélek, beszélek, összevissza hazudozok, dől belőlem a szó.

– Látják? A gyerekek óvodában vannak, a vőlegényem az egyetemen, nem-sokára összeházasodunk. Komfort persze nincs, de se baj, megszoktuk, és gyűjtjük a pénzt, hogy jobb helyre költözhesünk.

Megígértetik, hogy jelentkezem a rendőrségen és a konzulátuson, és azzal búcsúznak, hogy:

– Asszonyom, ön elképesztő felelőtlenségről tett tanúbizonyságot, jogunk lenne hazatoloncoltatni, tekintse jóindulatunk jelének, hogy adunk két hét türelmi időt.

„Egy laza lelki fröccsel megúsztam” – gondolom megkönnyebbülve, de csalódnom kell. A tulaj este kihívja Billt az udvarra, és ő kisvártatva már jön is vissza, és bejelenti:

– El kell kotródnotok innen, neked meg a kölkeidnek, a tulaj nem akar balhét a zsarukkal. Csomagolj, holnap elköltöztök.

Kibőgöm a szemem, miközben összepakolom szegényes holminkat. Vége a közös életünknek. Nem tudom, hová mehetnék, és még mindig szeretem Billt. Éjszaka álmatlanul forgolódom, és egyszer csak eszembe jut, hogy amikor modellet álltam a szobrásztanoncoknál, fél füllel hallottam, hogy az egyik fiú a szülei hétvégi házáról beszél.

Kora reggel bevonatozunk Nürnbergbe. Élénk feltűnést keltek a főiskolán a két gyerekekkel meg a madzaggal átkötözött két bőröndronccsal. A fiú felhívja a szüleit, azok pedig ráállnak, hogy kiadják nekünk a kis házat. Persze lakbért kell fizetünk, és ha tönkreteszünk valamit, azonnal repülünk.

Buszvégállomás a város szélén, ipari terület, betonhíd, földes út, senki földje, és csak utána bukkannak fel a drótkerítéssel körülvett zöldségesterkek. A „mi” házunk egy viszonylag nagyobb lakóépülethez tartozó kerti lak, de a körös-körül gubbasztó, toldozott-foldozott viskókhoz képest valóságos palota: kívül-belül fehérre meszelve, a két szobácska kisuvickolva, a kockás ágyterítők patyolat tiszták. Víz, villany nincs (nyomós kút jó messze, az országútnál), de tető van a fejünk fölött.

Este lefektetem Léonore-t és Borist, aztán nagy műgonddal kisminkelem magam. Végigbotorkálok a földúton, kiérek az országútra. Kifújom magam, összeszedem minden bátorságomat, és nekivágok az éjszakának. Mostantól ez lesz a kenyérkeresetem. Kuncsaftra vadászom, de soha nem tudhatom, hogy nem én leszek-e a zsákmány. Valahányszor megáll egy autó, az én szívverésem is megáll egy pillanatra. „Nyugalom, Grisélidis, ne fuss el!” Odasétálok, behajlok az ablakon, fürkészem az arcot. Kővér? Sovány? Zsaru? Gyilkos? Látnom kell a szemét, és egy röpke másodperc alatt döntenem kell.

Élet-halál szerencsejáték az éjszakában, és csak hajnalra derül ki, hogy kihúzták-e a nyerő számot. Élve megúszni, már az is nyereség.

Sokszor estem csapdába. Egy ködös estén felvett egy furgonos pasi. Elhagyott gyártelepnél állt meg egy üres telken. Seholy teremtett lélek, néma csend, csak egy hunyorgó ívlámpa vet némi fényt a sárgásbarna fűre. Előadom a szokásos műsoromat: gyerekek, pénztelenség, nincs munkavállalási engedély. A furgonos meghatódik, őneki is vannak gyermekei, tudja, milyen drága etetni őket. Ingatja a fejét.

– Ha kedves lesz hozzám, meghálálom – mondja –, nem fogja megbánni.

Két perc alatt végez, mire megtalálom a ruháimat az olaj- és szemétszagú raktérben, ő már a volánnál ül, indít, alig van időm beugrani az anyósülés-

re. Háromsaroknyira a „tethelytől” megáll egy automatánál, a markomba nyom ötven pfenniget.

– Vegyen nekem egy doboz Ernte cigarettát, legyen szíves!

Félúton vagyok a járdán, amikor berántja a kocsiajtót, és otthagy a szemerkélő hideg esőben. Ötven pfennig – ennyi volt a hála, ennyi a félelem bére. Kész csoda, hogy a ködből egyszer csak előbukkant egy Opel, és a szótlan sofőr elfuvarozott a városszélig, ahonnan már hazataláltam. (...)

Egy szombat este Billt vártuk, egy ideje már velünk töltötte a hétvégét. Egyszer csak szirénázás, kutyaugatás, ordítozás: kiszállt a rendőrség, begyűjtöttek egy körözött bolond prostituáltat, aki pechére részegen betévedt egy idegen kertbe, és letaposta a zöldbabot. Minket senki nem dobott fel, mert a környékbeli kisöregék félték az amcsiktól, a négerektől meg pláne. Na és a veteményüknek sem ártottunk. Egyszóval velünk nem volt baj, a „háziúr” mégis összecsinálta magát, és másnap kora reggel már ott sipítózott a csapzott hajú feleségével:

– Raus! Raus! Raus!

Az öregasszony segített összecsomagolni, és még egy maga varrta virágos kötényt is adott búcsúajándék gyanánt.

– Schnell, schnell! – sürget bennünket a gazda. És végül megkönnyebbülten: – Auf Widersehen!

Cigányélet

Bill nagyvonalúan kijelenti, hogy nem hagy el bennünket, irány München, másfél óra vonatkozás. Egy majdnem polgári panzióban veszünk ki szobát, még meleg víz is van, micsoda luxus. Bill reggel kifizet egy éjszakát, több pénze nincs, sajnálja, mostantól boldoguljak egyedül, agyó.

Este tízkor felszed egy ótvar seggdugasz, elvillamosoztat a végállomásig. Egy ótvar garzonban lakik, egy ótvar sárga kanapén mutat helyet. Éhes vagyok, mondom, adjon valamit ennem, így semmit sem bírok csinálni. Kenyeret, sajtot, paradicsomot vesz elő a szekrényből: jól van, ehetek, de csak utána. Vetközzek meztelenre, és feküdjek oda! Már a párducmintás koszos szőnyeg látványától majdnem elhányom magam. Á, szóval nem tetszik, nem akarok a kedvére tenni? Így is jó. Kaja vissza a szekrénybe, és – lásd, te hülye kurva, micsoda úriemberrel van dolgod!” – kezembe gyűr egy ötmárkást. És most Raus! Hinaus! Az ajtóban egy rúgással megadja a kezdőlökést.

Esett az eső, senki nem járt az utcán. Ösztönből visszataláltam a belvárosba. „Nincs tovább, vissza kell mennem Genfbe, elveszik a gyerekeket” – ez járt a fejemben. És akkor – szférák zenéje! – meghallottam egy lassan közeledő autó motorjának a duruzsolását, és puhán rugózva lefékezett mellettem egy égszínké Cadillac.

Az esőcseppektől mintás zöldes ablaküveg mögül egy barna arc mosolygott rám, és nyílt az ajtó, és egy kis rádióból blues szólt, és meleg volt és boldogság, menedék, oltalom.

Nagy Isten (ha ugyan vagy az égben, és a mennyek országa nem csak aféle mesebeszéd)!, nagy Isten, add, hogy egy járdaszélen doromboló fakókék, öreg Cadillac bőrülésén töltssem az örökkévalóság időtlen idejét, és végtelen

kegyelmed folytán ott legyen mellettem az a finom arcú, titokzatos tekintetű néger isten, akinek testéből vaníliaillat árad.

Megmentettél, Robert Benson, megmentettél engem az esőverte Leopoldstrassén, hajnali négykor! Éheztem, nélkülöztem, megverték, börtönbe zártak, de mit számít!?! Ami szar volt, szar volt, elmúlt, nem sírok miatta. De rád gondolva ma este potyognak a könnyeim: megmentettél, szeretted, jó voltál hozzám. A gyerekeim még ma is emlegetnek, és befészkeltek magad a szívem közepébe, és ott is maradsz örökkön-örökké.

Tizenegykor értünk jössz, ígérted, a közeli parkban találkozunk. Tizenegy után öt perccel ott voltál. A gyerekek összevesztek, hogy ki üljön előre harmadiknak; bőven volt hely, szűken még négyen is elfértünk volna, ha nagyon muszáj. Nagy nehezen megállapodtak, hogy majd felváltva ülnek a „néger barátunk” mellé.

És most hová?

Eszembe jut, amit anyám mondott egyszer: hogy nomád cigány vér csörgezik az ereinkben.

- Vannak cigányok Münchenben vagy a környéken?
- Igen, van egy cigánytábor valahol Nürnberg felé. Miért kérdezed?
- Azért, mert mi is cigányok vagyunk.
- Oké.

Egy járókelő útba igazít. Menjünk a Friedensplatz felé, aztán végig a villamossínek, aztán a gyárak mellett, ki a városból. A felüljáró után balra. Nem ilyen egyszerű ugyan, de megtaláljuk. Elhaladunk egy különös hegyvonulat mellett: a város szeméttelpe. „Chanel-Alpok”: később csak így neveztük, mert messzire szaglott, eső után pedig valóságos bűzmassza zuhant az egész környékre, és maga alá temetett mindent, megszűntek a zajok, a színek, megbénultak az érzések, a gondolatok. A hulladékhegy után hosszú rét, aztán tucatnyi nyomorúságos kis tanya, láncukat tépő, éjjel-nappal ugató kutyákkal, méltatlankodva szétfutó tyúkokkal, libákkal, aztán hosszú dűlőút, és egyszer csak, jobbra kanyarodva, kiérünk egy nagy rétre, amelyet beborítanak a hihetetlenül hihetlenebb járgányok. Autóbuszcsontvázak, lifegő ajtajú, kibelezett furgonok, rozsdakórban végképp elhalálozott amerikai limuzinok és lakókocsik, lakókocsik minden méretben és minőségben: a rothadó faalkotmánytól, a hatalmas luxus-alumíniumszivarig, amely tévé-antennával és színes vászon napernyővel van felszerelve, és az ablakaiban muskátli virul. Szárítókötelek hálózják be az egész telepet, ingek, gatyák, babaruhák, pelenkák, lepedők lengedeznek a könnyű szélben. Pucér seggű purdék rohannak a Cadillac felé.

– Kommt! Kommt! Kommt! – integetnek boldogan, és ahogy kiszállunk az autóból, mutatják az utat a cigány „alvég” felé. Egy fakerekeken álló, alul barna, fölül zöld cirkuszos kocsihoz vezetnek bennünket. Cigányasszony jelenik meg az ajtóban, a kezét törölgetve lépeget le a kis falépcsőn, szépséges, szomorú arcán gyermekien ártatlan mosoly tündököl.

Sonja. Tizenegy gyerekes édesanya. Kimondhatatlanul szeretem. Csak leírom a nevét, és könny szökik a szemembe. Öt évet töltött koncentrációs táborban. Látta, ahogy a nácik csecsemőket vagdosnak a falhoz.

Német-magyar cigány. Másfél évtizede a Tata asszonya. Szerelmes belé, olyan szerelemmel, amilyen nincs is a világon.

Tata első feleségét és nyolc gyereküket megölték Dachauban. Méltóságteljes, szép cigány ember, a haja galambbősz, de vékony bajszát feketére festi, hogy – úgymond – tetsszen a feleségének. Nemesi címként viseli, hogy az van az igazolványába írva: hontalan.

Úgy fogadnak, mintha a családjukba tartoznánk. Befogadnak. Sonja étellel, itallal kínál a gyerekcsiviteléstől hangos, félhomályos kocsiban, és csak utána tesznek fel kérdéseket. Kik vagyunk? Honnan jövünk? Hová megyünk?

Maradjunk velük, ajánlja Sonja, van egy lakókocsijuk használaton kívül, csak ki kell takarítani, és rendet kell csinálni benne. Nincs pénzünk, nem tudunk lakbért fizetni? Akkor ingyen adják, használjuk egészséggel!

Az ajtón zsinég pótolja a kilincset, lyukas a tető, és az oldalfal elkorhadt deszkáin kartonpapír a lambéria. Sebaj! Nem esik az eső, nem fúj a szél, jó széles az ágy, lesz hol aludnunk. Ünneplünk. A Néger Barátunk bevásárol a telepi szatócsboltban, eszünk, iszunk, aztán gyerekek mennek, bandáznak, mi pedig, Robert Benson meg én, egy-egy plédet a hónunk alá csapva kirándulunk a közeli erdőbe, és szerelmeskedünk késő délutánig. Akkor az őrmester úr visszament takarodóra a kaszárnyába, Sonja pedig átjött, segített berendezkedni, és mesélt.

Tata körülbelül huszonnégy gyermeket nemzett, legalábbis a nagylányai addig jutottak a számolásban. Amikor ő, Sonja megismerte, nemrég jött ki a börtönből, és ott állt egyedül öt poronttyal, mert hollófekete hajú, gyönyörű felesége, Barka megszökött egy másik cigánnyal. Tata mindenhol kereste, hogy megöli, de aztán Sonja mellett megvigasztalódott. Neki is volt két gyereke, egy szadista német alkoholistától, de a Jugendamt elvette és intézetbe rakta őket, hiába sírt-rítt, rimánkodott. Tizennyolc éves volt, amikor az amerikaiak felszabadították a lágert, sokan akkor haltak meg, mert teleették magukat, őneki szerencséje volt, csak egy doboz kakaóport talált, és az megvédte a vérhastól. Egy ideig strichelt, közben szerelmes lett egy franciába, abba kellett hagynia az ipart, mert szifiliszot kapott, kikezelték, és aztán jött az alkoholista német és végre Tata, aki az első időkben imádata megannyi jelével halmozta el, például egész kosár lopott virággal borította be a testét, és szerelmeskedés közben maga költötte verseket súgott a fülébe.

Mosolyogva hallgattam Sonja rekedtes, meleg hangját, és közben potyogtak a könnyeim a mosogatólavórba. A világ borzalmas, de az élet szép, és minden olyan könnyű és természetes, ha Sonja prizmáján át látja az ember. „Köszönöm, hogy vagy” – ezt gondoltam akkor, ott a nyomorúságos-boldog-ságos új otthonunkban, és ezt gondolom mindannyiszor, ha eszembe jut, Sonja, ha a fényképedre nézek az íróasztalomon, ha meghallom a hangod a telefonban, vagy ha felveszem azt a lila és rózsaszín opálos üvegyöngysort, amit a megismerkedésünk napján kaptam tőled, viszonzásul a nyakláncért, amivel én ajándékoztalak meg.

Tata és Sonja mindennap kora reggel indulnak a napi turnéra. Sonja szapannal, fogpasztával, fésűvel házal a városban, emeletre fel, emeletről le,

hurcolja egész nap a hatalmas vászontáskát meg a két legkisebb leánykájukat, Emmi és Juliskát. Tata a sofőr, és, börtönt kockáztatva, amerikai cigarettát meg whiskyt árusít feketén.

Télen, hóban, úton

Három hónapig tartott az idill a cigánytelepen, túl a búzló hegyeken. És akkor Néger Barátunk lekéselt a takaródóról (vagy a zászlófelvonásról?, nem is tudom), és laktanyafogságot kapott, a tetejébe áthelyezték Würzburgba. Közben ős lett, kénytelen-kelletlen beadtam a gyerekeket egy bentlakós intézetbe, ahol cigány novíciák foglalkoztak velük. Ezzel vége lett a családi életünknek, és én újra felvettem a munkát München utcáin.

A telepen nemcsak cigányok éltek. Egy luxus lakókocsis szőke germán figyelte, hogy négereket hordok haza éjszaka, feljelentett. Sonja és Tata is bajba került volna, ha a Polizei alaposabban körülnéz, úgyhogy szedtem a sátorfámat, és beköltöztem a városba, egy lepra hotel alagsori helyiségébe, azt tudtam megfizetni. (...)

Tél van, esik a hó. Még nincs letakarítva a járda, olyan mintha vattán lépdelnék a magas sarkú cipőben. „Csizmát kellett volna felvenni, Grisélidis!” – korholom magam, de ebben a pillanatban megáll mellettem egy autó. Elegáns férfi, finom meleg, kellemes cigarettaszag, lágy zene.

– Nincs szobája, Fräulein? Annyi baj legyen!, maradunk a kocsiban. Keresünk egy nyugodt helyet, ahol nem fognak megzavarni bennünket.

Óvatosan megfordul a jeges úton. Lassan gurulunk a városból kivezető széles úton. Hallgatunk. A hópolyhek kavargását nézem a fényszórók sötétből kimetszett fényében, és egyszer csak megérezem, hogy ennek nem lesz jó vége. A férfi gyorsít, robogunk bele az éjszakába, itt már nincsenek házak, csak a hó világítja meg a határa nincs mezőt, utána erdő jön, magas fenyőfák közt fordulunk le egy erdei útra, kétoldalt árok, hódunyhával betérítve.

– Huszonöt kilométerre vagyunk Münchentől – mondja lágyan a férfi.

– Kérem az ötven márkámat!

Erre már nem mond semmit, csak megragad, és tépi le rólam a ruhát. Hohó, te szemét tetűláda, nem adom olcsón a bőrömet! Bal kézzel védekezek, ahogy tudok, a jobbal megragadom hosszú haját, a csuklóm köré tekerem, és húzom tiszta erőből, mintha meg akarnám skalpolni. Csak az a baj, hogy, közben még a ruhát is vissza kellene rángatni magamra, de nem megy, nincs három kezem, és ahogy vergődök, rúgkapálok, belemarkol a mellembé, a pinámba, rám dől, el kell engednem a haját. Ráfogok a torkára, két marokkal szorítom, mindkét hüvelykujjammal nyomom az ádámcsutkáját, fulladozik, elenged, én is elengedem. Olaszul káromkodik, de csak hörgés jön ki a torkán:

– Brutta troia porca!

– Vaffanculo! – adom vissza a kölcsönt, és kihasználva, hogy még a torkát tapogatja, pofán köpöm. Felnyalabolom a cuccaimat, kivetem magam az autóból. Elbukdácsolok néhány lépésnyire, de mire magamra ráncigálom a kabátot, már ott van. Ököllet csépel, én a túsarkú cipőmmel próbálom kiszúrni a szemét. Az a szerencsém, hogy az utat szögesdrót szegélyezi, a nadrágja

beleakad, és sikerül egérutat nyernem. Belegázolok az árokba, a térdig érő hóba, csak így férek el az autó mellett. Nem gyalog jut utánam, hanem bevágja magát a kocsiba, és hátramenetben megpróbál elgázolni, de az egyik kerék belecsúszik az árokba. Felbőg a motor, a kocsi kínlódva visszatálal az útra, megint űzőbe vesz, én meg az átázott körömcipőmmel, a szakadt harisnyámmal meg a harisnyatartómmal a kézben rohanok mezítláb, lélekszakadva, mentem az életemet.

Az országút mentén is szögesdrótkerítés van, nem tudok elrejtőzni a fák közé. De úgy látszik, az olaszoknak is elege van a harcból, kitolat az erdei útról, és elszáguld München felé.

Dögölj meg, te mocsok állat, rothadjon ki a szíved, vagyis az a darab szar, ami ott bűzlik a helyen! És dögöljön meg a többi görény is! A volkswagenes, aki egy teljes éjszakán át autókáztatott, és tíz márkával szúrta ki a szememet, a kockás öltönyös finom úr, aki térden állva vallott szerelmet, és kilopott két márkát a pénztárcámból, a családi házában magányosan élő agglégény, aki fizetés helyett megfenyegetett, hogy rám uszítja a két dobermannját, az állítólagos producer, aki az állítólagos operatőr kollégáját is leápoltotta velem, és azt ígérte, hogy cserébe jó pénzért statisztálhatok majd a következő filmjében... Igen! Dögöljtek meg mind, ti puha pöcsű, perverz disznók, akik nem veszitek emberszámba a kurvákat, pedig kurvára szükségetek van ránk, szebbé tesszük a nyomorult életeteket!

Na szóval ott álltam az országút szélén, és talán meg is fagytam volna, ha nem jön az U.S. Army kisbusza. Egy tucatnyi katona ült benne. Az egyikük rám terítette a kabátját. Cigarettaival kínáltak. Egy szelet csokoládét nyomtak a kezembe. Nem kérdeztek semmit, csak azt, hogy hol lakom. Egymással se beszélgettek. Hazavittek. (...)

A vörös téglás ház

Összegyűlt ötszázkilencven márkám. és találtam egy hirdetést: társbérleti szoba kiadó, nem akadály, ha „egyedülálló, éjszaka dolgozó pincérnő” a jelentkező. Ez világos beszéd. A ház előtt áll meg a villamos. Vöröstéglás, kaszárnyaszerű, négyemeletes épület, a legtöbb ablakban törülközők száradnak a kifeszített madzagokon. Nagy a jövés-menés. Kalapjukat a homlokukba húzva, prémgallérjukat feltűrve magányos férfiak oldalognak ki a kapun, a járdán pedig, kisebb csoportokban, amerikai katonák toporognak, várják, hogy lebbenjen a függöny, és jelt kapjanak odafönről: szabad a pálya, mehetnek.

A portán látatlanba, előre le kell perkálnom a kétszáz márka havi lakbért. Harmadik emelet, balra. A csengő alatt hevenyészett karton névtáblák; Maria, Melitta, Helena, Rosmarie, Charlotte. Az előszobából nagy sötét hallba jut az ember, abból nyílnak az aprócska szobák: ágy asztal, szék, szekrény, esetleg komód: többre nincs hely. Hátral a szutykos közös vécé meg a szutykos közös fürdőszoba. Meleg víz nincs, a kád fürdésre alkalmatlan, vödörök vannak benne, a vödörökben pedig hipó szagú törülközők áznak. A leszakadni készülő mosdó fölött vakfoltos, törött tükör, annyira torzít, hogy ahogy belenézek, egy kifecamodott állú, bandzsa arab nő néz vissza rám.

A szomszéd szobában lakó Maria vezetett körbe. Kislányos arcú, vékonyka nő, a haja illedelmes kontyba húzva, sötétszürke szoknya, fehér blúz – kollégistának nézné az ember az angolkisasszonyoknál. Behívott kávézni a szobájába, és közben vázlatosan elmesélte az életét. Jugoszláviából szökött meg a kisfiával... nézzem meg a fényképét, ugye, milyen szép gyerek?... Horst, a vőlegénye volt az egyik első német kuncsaftja, száz márkát kapott tőle, de másnap vissza is adta, mert szerelmes lett a férfibá. Horst nagyon féltékeny természetű, ezért ő, Maria külön technikát dolgozott ki, hogy ne ingerelje: kora reggel, azzal az ürüggyel, hogy vásárolni megy, elszalad a pályaudvarhoz egy kis panzióba, ahol átutazó vigécek szállnak meg. Nincs sok idejük, mert indul a vonatuk, de egy gyors menet azért belefér. Már vannak állandó kuncsaftjai, és amikor Horst felébred, ő már friss kiffivel várja.

A beköltözésem másnapján volt a pay-day, a zsoldfizetés napja. Egész nap le-föl dübörögtek az amcsi katonák, nyomták a csöngőket, rugdosták az ajtókat, ordítózástól és dajdajozástól zengett a ház. Ez mindig így van. Gines üvegek repkednek a negyedikről és robbannak szilánkokra a földszinten, iszamós pocsolyákban csikkek, virágok, újságlapok áznak, hűgyszag és alkoholszag kevereg, de mindent elnyom a kanszag. Az ostromló néger osztagok legázolják a lépcsőházban a civileket, ha nem sikerül idejében a falhoz lapulniuk, de a katonák egymással is összeverekednek, a rendőrök meg lent dekkolnak a kapuban, és eszük ágában sincs beavatkozni, legfeljebb a mentőket hívják, ha már patakokban folyik a vér.

A lányok egy része fehérekre, a másik része feketékre szakosodott. A hallban sorukra váró és a törülközővel a derekukon klotyóra siető, kielégített vendégek civilizáltan odaköszönnek egymásnak – Hello! Hello! –, csapódnak az ajtók, hogy belerengenek a papírvékony válaszfalak, teljes hangerőre kapcsolva bömbölnek a tévék, a lemezjátszók.

Öt óra körül elhalkul végre a pokoli zsvaj, de csak rövid időre, mert jön a Halb-Stakenek, a huligánok hordája, egész éjjel ittak, és most randalíroznak, dörömbölnek, fenyegetőznek, még riasztópisztollyal lövöldöznek is, de mindenki tudja, hogy ingyen akarnak baszni, így hát az ajtók zárva maradnak, és ellenállnak a rugdosásnak, amíg meg nem érkeznek a zsaruk.

Hétkor végre csend és nyugalom, csak a villamosok csikorognak a kanyarban, és csörömpölnek a kukák, ahogy a házmesterek kicibálják őket a járdaszélre.

Big Mamma Shakespeare

Délután hat óra. A szemközti szobából csupa lyuk rózsaszín műselyem kombinéban előkóvályog a kövér Helena, helyesebben Jelena, hiszen az orosz szteppék szülötte, csak egy némethez ment feleségül; az elhagyta, a lánya Amerikában él. Ötvenéves elmúlt, de babaarca olyan üde rózsaszín, mint a Walt Disney-féle kismalacok hasikája, szalmasárga hajában kék, zöld, piros hajcsavarók.

Mindenki csak Big Mamma Shakespeare-nek nevezi, mert egy díszkötésű angol Shakespeare-összes második kötete, a The histories foglalja el a fő helyet a könyvespolcán. Más bútor (természetesen az ágyat nem számítva)

nincs is a szobájában, ami valójában egy leválasztott fél szoba, a szekrényét és a gázrezsóját kint tartja a hallban. A könyvespolcon van két csokor művirág is, köztük bekeretezett fénykép Jelena egyszülött lányáról, a fal pedig telis-tele van ragasztva színes képeslapokkal.

Big Mamma Shakespeare azonnal a barátjává fogadott, és ellátott higiéniai jó tanácsokkal, különös tekintettel a hipó áldásos hatására: ő még vaginafertőtlenítőnek is azt használja. Meghívott vacsorára, és a saját kedvencét tálalta elém a kék-fehér kockás abrosszal letakart előszobai kis asztalon: savanyú káposztát füstölt csülökkel. És vodkát ittunk hozzá vizes pohárban.

Big Mamma Shakespeare-t nem szeretik a többiek, de nem mernek újat húzni vele, mert bivalyerős, és nyomatékuul egy jókora rugós bicskát tart a blúzában. Ha csöngetnek, rohan ajtót nyitni, és ha ellenszenves neki a látogató, vagy megelegeli, hogy megint nem őhozzá jöttek, a pasas orra alá dugja a kipattintott pengét, és rekedtes hangján ráförmed:

– Was wollen sie?

Az illető, mielőtt megválaszolná, hogy mit is akar, szükségképpen hátrahőköl, Big Mamma Shakespeare pedig elégedetten nyugtázza, hogy sikerült ráijeszteni.

Egyszer aztán másképpen alakult. Egy alattomos képű német takonypóc elkapta a csuklóját, és kicsavarta kezéből a kést. Dulakodtak.

– Hilfe, hilfe! – visított Big Mamma elvékonyodott kislányhangon, az egész emelet összeszaladt, de a pasas addigra kereket oldott a késsel. Szegény öreglány ott állt az előszobában, és meredten nézte a bal alkarját, amelyből csurgott a vér. Aztán maga alá húzott egy széket, és lenyomott egy monológot, hogy:

– Nahát, köszönöm szépen, így számíthat rátok az ember. Hé, ne álljatok itt, mint a lófasz, hozzatok vizet, tiszta zsebkendőt, és kísérjen el valaki a rendőrségre, feljelentést teszek, majd utána megyek az orvosi ügyeletre. Gyerünk, lányok, mozgás!

Hallottam, hogy a lépcsőházban összesúgnak:

– Úgy kell neki, minek játssza folyton az eszét?

– A késem! Az én drága késem! – jajdult fel Big Mamma Shakespeare. –Hogy fogom most megvédeni magam ezektől a banditáktól? Scheisse! A férfiak mind disznók, csak a baszáson jár az eszük. (...)

Telik-múlik az idő. Kicsinosítom a szobát, lemezjátszót vásárolok. Az első lemez még mindig megvan: Yoska Nemeth hegedül, a csodálatos Sonja Dimitrevitch énekel. Vagy ezerszer meghallgattam. A többi lemez: Miles Davis, Bach, andalúz cigánydalok. Egyetlen kommersz lemez van a gyarapodó gyűjteményben, a Chansons d'amour, azt teszem fel a német vendégeimnek, hadd érezzék Párizsban magukat! Ja! és van egy lemezem, doni kozákok dalaival. Ha Big Mamma Shakespeare főzés közben meghallja a Katyusát, tüstént lecsapja a fakanalat, sikkesen fellibbenti virágmintás muszlin pongyoláját, csípőre teszi a kezét, és hujtogatva tüzes táncot rop.

Közben pedig potyognak a könnyei.

Rodwell

Már nem úgy nézek ki, mint egy ágrólszakadt. Az utcabeli portugál fodrász hollófeketére festi a hajamat, és akkorára tupírozza, mint egy extra vattacukor. Smaragdzöld selyemköntöst vásárolok magamnak és ünnepi alkalmakra egy vörös-fekete csipkecsodát. A spórolt pénzem egy pár lakkesizmában tartom, a balban van a dollár, a jobban a márka. Disztingvált német polgárok is vannak a vendégeim közt. Kikapcsolódni járnak hozzám, és mert a feleségük elhanyagolja őket. A panaszok egybecsengenek: a nagyságos asszony jó esetben szolid, konvencionális papás-mamásra hajlandó, derogál neki, hogy a kezével vagy a szájával tisztelje meg az ura férfiasságát.

Hetente egyszer-kétszer (Big Mammával vagy egyedül) eltaxizok a Birdlandbe. Sört nem iszom, de egy-két pohár konyakot elfogadok, és vigyázok, jól megnézem, kit engedek közel magamhoz.

Rodwellbe első látásra beleszerettem. Táncoltunk, alig szóltunk, csak néztük egymást. Otthon gyertyát gyújtottam a kék meg a piros japán lampionom alá, hanyatt feküdtünk az ágyra, és a sejtelmes félhomályban Bach-partitákat hallgattunk. Búcsúzásnál megcsókoltalak, ennyi történt.

Másnap visszajöttél, és szeretők lettünk. Tizenkilenc éves voltál, mentőautó-sofőr, a U.S. Army közlegénye. (...)

Ahogy végződött, azt jó lenne elfelejteni. Fűveztünk, aztán már én szerettem be hasist Marokkóban, dílerkedtünk, abba hagytuk, és amikor már túl voltunk az egészen, egy beszari barom feldobott, lebuktunk, lecsuktak, elválasztottak bennünket egymástól, örökre.

Nyolc év múlva mentem vissza Nyugat-Németországba, még mindig illegálisan. Találkozni akartam az én drága cigányaimmal. Az utolsó képem ez volt róluk: Sonja két apró gyerekkel a hóna alatt egy egész kosárnyi drága finomsággal nyomul be a fogdába, sült csirkét, vajot, csokoládét, gyümölcsöt, egy egész tortát hoz. Mellette Tata hangoskodik, és bizonygatja, hogy bár a papírok ezt nem bizonyítják, bal kézről igenis a lánya vagyok: „Das icht meine Tochter, meine Tochter!” A smasszerek végül engedélyeztek két perc látogatást, és Tata gyorsan rábeszélte, hogy tegyek vallomást, különben évekre lecsuknak.

Megfogadtam a tanácsát, és így csak hét hónapot ültem, aztán kitoloncoltak Nyugat-Németországból.

Nyolc év telt el azóta, immár negyvenéves vagyok, jól keresek mint szexszolgáltató egyéni vállalkozó. Sonjáék kitörő örömmel fogadnak a lakótelepi lakásukban; harmadik emelet, négy szoba, konyha, fürdőszoba, erkély. Sonja és a nagylányai Putzfrauaként dolgoznak, Tata fuvarozással keres némi pénzt. Szép fehér autóján elvisz a cigánytelepre, még mindig ott van a fantasztikus járműpark, de a lakóközösség igencsak megváltozott. Az U.S. Army eltűnével Big Mamma Shakespeare is itt húzódott meg egy kis ideig, aztán kénytelen-kelletlen mesterséget váltott, ő is Putzfrau, de azért hébe-korba „megcsinál” egy-egy régi német kuncsaftot (ötven márka a tarifa), már csak a saját öröme is.

Tíz napig tart a müncheni nyaralás, aztán – első osztályon! – visszavonatom Párizsba. A búcsúestre Sonja összetrombitálja a rokonságot, régi ismerősöket. Nagy lakoma, ivászat, tánc. Éjjélkor be kell rekeszteni az ünnepet, mert átjön az egyik szomszéd: hívja a rendőrséget, ha nem lesz csend.

Tata a vállamra teszi a kezét, a szemembe néz, és drága, rekedt hangján elénekli a nótáját.

